

ХУДОЖНЯ ДЕТАЛЬ ЯК СКЛАДОВА ПСИХОЛОГІЗМУ НОВЕЛИ МАРІЇ МАТІОС «ПОШТОВИЙ ІНДЕКС»

Анотація

У статті проаналізовано психологізм новели Марії Матіос «Поштовий індекс» та простежено вплив художньої деталі на його особливості. Доведено, що психологізм у творі представлено такими складовими, як символізм, депресивні стани, художні деталі та фігури.

Ключові слова: новела, композиція, психологізм, художня деталь.

Аннотация

В статье проанализирован психологизм новеллы Марии Матиос «Почтовый индекс» и выявлено влияние художественной детали на его особенности. Доказано, что психологизм в произведении представлен такими составляющими, как символизм, депрессивные состояния, художественные детали и фигуры.

Ключевые слова: новелла, композиция, психологизм, художественная деталь.

Abstract

The article analyzes the psychologism of novelties of Maria Matios «Postal code» and traced the influence of artistic details on its peculiarities. It is proved that the psychologism in work is represented by such components as symbolism, depressive states, artistic details and figures.

Key words: novella, composition, psychologism, artistic part.

Новела Марії Матіос «Поштовий індекс» віддзеркалює вразливість стану пригніченої життєвими обставинами людини. У творі зображено парадигму почуттів жінки у зв'язку з прочитаним листом, який написав її син ув'язненому батькові. Письменниця закликає не боятися труднощів, вірити у власні сили, не

дозволяти нікому принижувати гідність інших, пам'ятати, що добра у світі значно більше, ніж зла. Автор захоплюється щирістю та благодушністю хлопчика, його неосязною дитячою мудрістю. У творі порушено проблему сімейних цінностей. У свідомості багатьох людей ці одвічні людські святині стали чимось другорядним, почали асоціюватися із пережитками минулого. Письменниця пояснює, що міцні родинні зв'язки є запорукою добробуту в усіх сферах життя. Варто погодитися з С. Ренке, який вважає, що «сім'я виступає насамперед провідним важливим чинником соціалізації особистості на мікрорівні» [Ренке 2010, с. 360] та «вирішальну роль у сімейному вихованні відіграє власна поведінка дорослих» [Ренке 2010, с. 359]. Кожна дитина хоче мати щасливих тата й маму, тому болісно сприймає будь-які їхні негаразди. Суспільний осуд когось із членів родини негативно впливає на дитину, оскільки вона втрачає впевненість у собі, коли хтось намагається підірвати авторитет батьків. Після ув'язнення батька Василька, Андрія Петровича, селом почали поширюватися плітки про родину: *«Подумаєш, десять років у сім'ї відсидить. Але грошей зате лишив їй певно цілий міх»* [Матіос 2010, с. 205]. Імовірно, Катерині надходили анонімні посилення з наріканнями на її чоловіка від сусідів, цим пояснюється бурхлива реакція жінки на звинувачення в черговому отриманому листі: *«Господи... кому він іще став поперек життя?»* [Матіос 2010, с. 203], *«Що це була робота котроїсь сільської видри, вона не сумнівалася й хвилички»* [Матіос 2010, с. 203]. Як бачимо, суспільна думка – ще один компонент проблематики твору.

Композиційно новела поділена на чотири розділи. Перший – зав'язка, коли дружина Андрія Петровича отримує конверт на пошті, містить психологічний портрет головної героїні; другий – Катерина читає перший лист від учительки Оксани Стратонівни, яка вирішила з'ясувати причину пригніченості Василька й була вражена добротою, розумом і відвертістю свого учня, тому вирішила надіслати роботу сина батькові; третя частина – звернення Василька до тата, цей лист змінює думку матері хлопчика про становище сім'ї; четвертий розділ

найменший, за допомогою характерного для психологізму символу він лаконічно підсумовує враження Катерини від прочитаного.

Характер головної героїні в подробицях описаний через змалювання її реакцій на певні події. Отримавши лист, *«ішла Катерина, всім тілом нахилившись уперед. Ніби долала невидиму стіну. Руки...здавалося, з'єднували за собою кінці якогось гігантського ланцюга, котрий будь-що треба було втримати»* [Матіос 2010, с. 203]. Жінку огортала втома *«така важка й нещадна, ніби на тіло навалювалась кам'яна плита й силою пригинала до землі»* [Матіос 2010, с. 203]. Депресивний стан матері Василька пояснюється змішаним почуттям сорому й провини за негативне сприйняття її родини в соціумі. Катерина вважає, що котрась із пліток довела Андрія до тюремних ґрат. Імовірно, частими доносами сусіди звели на чоловіка наклеп, перебільшили його провину, так що після арешту в Андрія Петровича намагалися знайти нібито закопані гроші. Катерина бажає спокою, їй набридло соромитися своєї сім'ї, виправдовуватися перед суспільством після ув'язнення чоловіка. Вона спочатку хотіла знищити й викинути лист, який міг завдати їй болю черговими звинуваченнями, потім *«на зміну втомі й люті надійшла хвиля жалю до самої себе»* [Матіос 2010, с. 203]. Така поведінка ілюструє відчай жінки, її зневіру до майбутнього. Ймовірно, стосунки подружжя були непростими. Автор згадує про молодість жінки, котра бачила *«лиш чоловікові кулаки»* [Матіос 2010, с. 203]. Аналізуючи прожиті роки, Катерина дедалі більше шкодує за часом, який не можливо повернути, відчуває безпомічність.

На шкільному аркушику, де був написаний лист Василька, його мати помічає *«круглу, ніби від розплилої сльози, плямку»* [Матіос 2010, с. 205], це свідчить про болісні переживання сина щодо становища родини. Із розповіді Василька дізнаємося, що він має молодшу сестру Оленку. Андрій Петрович, за словами Катерини, *«прокрався»* [Матіос 2010, с. 205] в крамниці й залишив рідних *«як церковних мишей»* [Матіос 2010, с. 205], проте хлопчик щиро любить батька. У світосприйнятті дитини і мама, і тато – беззаперечні авторитети, наділені рисами ідеальної людини, тому син не хоче вірити у

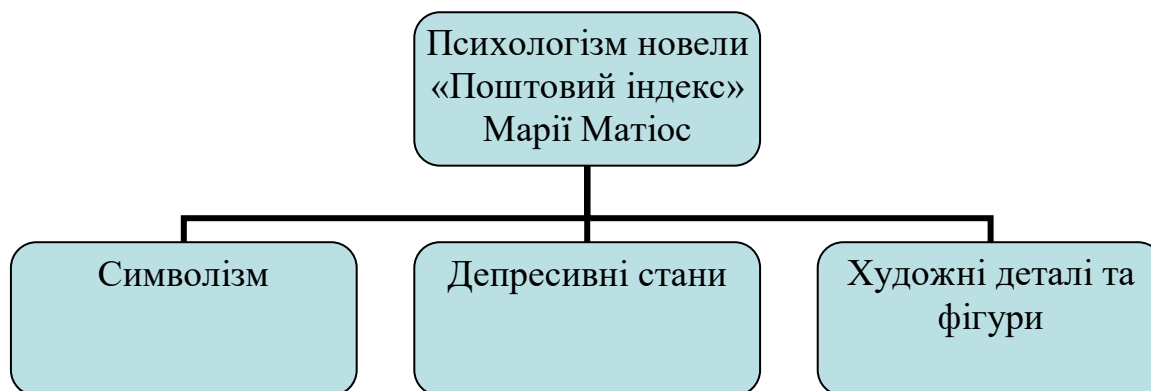
батькову провину, оскільки вважає, що *«крадуться лиш злодії і то уночі»* [Матіос 2010, с. 206]. Часто діти сприймають сказане в переносному значенні буквально. Коли Оксана Стратонівна сказала, що послання до батьків мають бути *«гранично правдивими»* [Матіос 2010, с. 206], Василько дуже здивувався, а тому запитує в листі: *«Що хіба і листи мають границю?»* [Матіос 2010, с. 206]. Це риторичне запитання – останній штрих до образу четвертокласника, який в юному віці прагне по-дорослому аналізувати навколишню дійсність, щиро вірить у те, що добро в будь-якому випадку перемагає зло.

У новелістичному творі наявні характерні для психологізму художні фігури. Автор описує руки жінки епітетом *«по-чоловічому складені за спиною»* [Матіос 2010, с. 203], адже Катерині після ув'язнення Андрія довелося виконувати чоловічу роботу, бути і матір'ю, і батьком для двох дітей.

Важливою художньою деталлю новели є отриманий конверт. Через неї автор передає настрій головної героїні. Коли вона засмутилася, лист *«був важчий, аніж ота брила, що люто хилила додолю»* [Матіос 2010, с. 203]. Наскрізним у творі є символ справедливості, людської честі й гідності – поштовий індекс. Лист хлопчика дарує матері світлу надію в те, що добро прийде в їхню родину і вони заживуть щасливо. Катерина розуміє, що виростила достойного сина. Їй більше не соромно за долю своєї сім'ї. Жінка утвердила цю позицію в кінці твору, коли *«старанно вклала обидва листи назад у конверт й акуратно вивела поштовий індекс»* [Матіос 2010, с. 206].

Риторичні запитання, в яких виражена невимовна туга за батьком, є компонентом аутодіалогу дитини. Добросердечний хлопчик звертається до Андрія Петровича зі щирим сподіванням: *«Може тебе і випустили би? Га татку? Може ти нічого і не закопував?»* [Матіос 2010, с. 206]. Серед лексичних засобів увиразнення в тексті наявна незвична гра слів, побудована на омонімії *«прокрався»* – *«крадуться»* [Матіос 2010, с. 205-206].

Основні аспекти психологізму твору відображено у схемі:

Отже, новела «Поштовий індекс» утверджує думку про те, що за будь-яких життєвих випробувань не можна впасти у відчай. Варто пам'ятати, що на зміну падінням завжди приходять злети.

Література:

1. Ключек Г. Поетика і психологія. Київ: Знання (Серія 6 «Духовний світ людини». Тематичний цикл «Література». №7), 1990. 48 с.
2. Матіос М. Нація [Текст]. Львів: ЛА «Піраміда», 2010. 256 с.
3. Насмінчук І. Проза Марії Матіос : Особливості індивідуального стилю : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01. Івано-Франківськ, 2009. – 16 с.
4. Ренке С. Сім'я як соціально-психологічний феномен [Електронний ресурс]/ С.О. Ренке // Збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. Проблеми сучасної психології. 2010. № 9. С. 357–364.

Петришина Тетяна

Вінниця

(Наук. керівн. – канд. філол. наук, доц. Родюк Н. Ю.)

СПЕЦИФІКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ДІТЕЙ

Анотація

У статті розглядається специфіка та особливості літератури для дітей. Проаналізовано завдання та роль дитячої літератури у житті дитини. Використано праці науковців та письменників.

Ключові слова: дитяча література, вікові особливості, завдання дитячої літератури.

Аннотация

В статье рассматривается специфика и особенности литературы для детей. Проанализированы задания и роль детской литературы в жизни ребёнка. Использованы произведения учёных и писателей.